

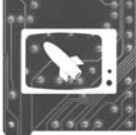

tijdvakken / perioden		kenmerkende aspecten	kernbegrippen
I	 tot 3000 v.C. tijd van jagers en boeren <i>prehistorie</i>	<ol style="list-style-type: none"> de levenswijze van jager-verzamelaars het ontstaan van landbouw en landbouwsamenlevingen het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen 	<ul style="list-style-type: none"> agrarisch cultuur jagers-verzamelaars landbouwsamenleving
II	 3000 v.C.-500 n.C. tijd van Grieken en Romeinen <i>oudheid</i>	<ol style="list-style-type: none"> de ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat de groei van het Romeinse imperium waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich in Europa verspreidde de klassieke vormentaal van de Grieks-Romeinse cultuur de confrontatie tussen de Grieks-Romeinse cultuur en de Germaanse cultuur van Noordwest-Europa de ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten 	<ul style="list-style-type: none"> burgerschap christendom imperium jodendom klassiek monotheïsme politiek stadstaat wetenschap
III	 500-1000 tijd van monniken en ridders vroeg middeleeuwen <i>middeleeuwen</i>	<ol style="list-style-type: none"> het ontstaan en de verspreiding van de islam de vrijwel volledige vervanging in West-Europa van de agrarisch-urbane cultuur door een zelfvoorzienende agrarische cultuur, georganiseerd via hofstelsel en horigheid het ontstaan van feodale verhoudingen in het bestuur de verspreiding van het christendom in geheel Europa 	<ul style="list-style-type: none"> agrarisch-urbaan autarkie feodalisme hofstelsel horigheid islam zelfvoorzienend
IV	 1000-1500 tijd van steden en staten hoge en late middeleeuwen <i>middeleeuwen</i>	<ol style="list-style-type: none"> de opkomst van handel en ambacht legde de basis voor het herleven van een agrarisch-urbane samenleving de opkomst van de stedelijke burgerij en de toenemende zelfstandigheid van steden het begin van staatsvorming en centralisatie het conflict in de christelijke wereld over de vraag of de wereldlijke dan wel de geestelijke macht het primaat behoorde te hebben de expansie van de christelijke wereld, onder andere in de vorm van de kruistochten 	<ul style="list-style-type: none"> ambacht centralisatie expansie geestelijkheid handel kruistochten staatsvorming wereldlijk
V	 1500-1600 tijd van ontdekkers en hervormers renaissancetijd 16e eeuw <i>vroegmoderne tijd</i>	<ol style="list-style-type: none"> het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling de hernieuwde oriëntatie op het erfgoed van de klassieke oudheid het begin van de Europese expansie overzee de protestantse reformatie had splitsing van de christelijke kerk in West-Europa tot gevolg het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat 	<ul style="list-style-type: none"> erfgoed katholicisme kerkhervorming protestantisme reformatie renaissance wereldbeeld
VI	 1600-1700 tijd van regenten en vorsten Gouden Eeuw 17e eeuw <i>vroegmoderne tijd</i>	<ol style="list-style-type: none"> wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie de bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek het streven van vorsten naar absolute macht de wetenschappelijke revolutie 	<ul style="list-style-type: none"> absolutisme economie handelskapitalisme kapitalisme wereldeconomie wetenschappelijke revolutie

tijdvakken / perioden		kenmerkende aspecten	kernbegrippen	
VII	 <p>1700-1800 tijd van pruiken en revoluties eeuw van de verlichting 18e eeuw <i>vroegmoderne tijd</i></p>	<p>27. rationeel optimisme en 'verlicht denken' werd toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen</p> <p>28. voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme)</p> <p>29. de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap</p> <p>30. uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden transatlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme</p>	- abolitionisme	- staatsburger
VIII	 <p>1800-1900 tijd van burgers en stoommachines industrialisatietijd 19e eeuw <i>moderne tijd</i></p>	<p>31. de industriële revolutie legde in de westerse wereld de basis voor een industriële samenleving</p> <p>32. de opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme</p> <p>33. voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces</p> <p>34. de opkomst van emancipatiebewegingen</p> <p>35. discussies over de 'sociale kwestie'</p> <p>36. de moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie</p>	- confessionalisme	- modern
IX	 <p>1900-1950 tijd van de wereldoorlogen 1e helft 20e eeuw <i>moderne tijd</i></p>	<p>37. het voeren van twee wereldoorlogen</p> <p>38. de crisis van het wereldkapitalisme</p> <p>39. het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaal-socialisme</p> <p>40. de rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie</p> <p>41. vormen van verzet tegen het West-Europese imperialisme</p> <p>42. verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal door massavernietigingswapens en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij oorlogvoering</p> <p>43. racisme en discriminatie die leidden tot genocide, in het bijzonder op de joden</p> <p>44. de Duitse bezetting van Nederland</p>	- antisemitisme	- massavernietigingswapens
X	 <p>1950-heden tijd van televisie en computer 2e helft 20e eeuw <i>moderne tijd</i></p>	<p>45. de dekolonisatie maakte een eind aan de westerse hegemonie in de wereld</p> <p>46. de verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog</p> <p>47. de toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de 20e eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen</p> <p>48. de eenwording van Europa</p> <p>49. de ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen</p>	- atoomoorlog	- pluriforme samenleving

maatschappijhistorische tijdsindeling

- samenleving van jagers-verzamelaars = mensen zijn nomaden en leven van jagen, vissen en voedsel verzamelen
- landbouwsamenleving = mensen wonen in dorpen en leven van landbouw (akkerbouw en veeteelt)
- landbouwstedelijke samenleving = de meerderheid van de bevolking leeft als boer op het platteland, een minderheid woont in de stad en leeft van handel en nijverheid
- industriële samenleving = de meerderheid van de bevolking woont in de stad, waar veel mensen werken in de industrie en de dienstensector
- informatiesamenleving = mensen maken in werk en vrije tijd veel gebruik van ICT, zoals computers en telefoons